

تواریخ آل عثمان، محمد بن حاجی خلیل القونوی، تصحیح و تحقیق زهیر طیب، تهران: تراث اسلامی، ۱۳۹۷، ۱۸۳ صفحه.

کتاب تواریخ آل عثمان تألیف محمد بن حاجی خلیل قونوی و یکی از اولین کتاب‌هایی است که در تاریخ آل عثمان نوشته شده است. از شرح احوال محمد قونوی اطلاعی در دست نیست جز آنچه در بین مطالب کتاب آمده، از جمله اینکه او زاده قونیه بوده و در عهد سلطان محمد فاتح می‌زیسته و به دستور سلطان فاتح این کتاب را نوشته است.

مؤلف در این کتاب از معماری قونیه و تقویم‌های قدیمی (از زمان سلجوقیان تا عهد عثمانی) گزارش‌هایی ارائه کرده است. چنان‌که مؤلف در مقدمه نسخه بیان کرده، نگارش اثر در زمان سلطان فاتح آغاز شده ولی در عهد سلطان بایزید دوم به پایان رسیده و مؤلف، به دلیل ارتباط و مودتی که با سلطان محمد فاتح داشته، فصلی جامع (از ص ۱۱۴ تا ۱۵۹) درباره او نگاشته است:

به عین عنایت بی‌نهایت الهی - تعالی شأنه - و رعایت بی‌رعونت پادشاهی، توالی احسانه در خوب‌ترین آنی و مرغوب‌ترین آوانی، سلطان محمد کیقباد نژادی، اریکه سلطان مرادی را با مراد بی‌مروء، مراد دولت گردانیده... (ص ۱۱۴).
نثر کتاب، همان‌گونه که دیده می‌شود و البته مصحح هم تصریح کرده، فنی و از نثرهای پیچیده فارسی است و صناعات و آرایه‌های ادبی بسیاری در آن به کار رفته است (ص ۲۵). پیچیدگی اثر به زبان ادیبانه و فاضلانۀ مؤلف، استفاده مؤلف از واژگان غریب و دشوار و نیز فارسی‌زبان نبودن نویسنده ربط دارد (ص ۲۴). همچنین مصحح این اثر کتاب را متأثر از شاهنامه‌نویسی می‌داند.

بعد از مقدمهٔ پر بار مصحح، متن اثر با عنوان «سفینهٔ تواریخ عثمانی به لسان فارسی» آغاز می‌شود. در ابتدای متن، «سبب انشاء الرسالة» به عربی آمده و، پس از آن، متن فارسی کتاب با مقدمهٔ مؤلف شروع شده است. در این بخش، مؤلف در خصوص تألیف کتاب می‌نویسد: «پس علی سبیل الایجاز، به طریق تحقق نه مجاز، به

مساعادت دولت سلطانی به شروع این معانی، مبادرت و مسارعت واجب دیده شد» و در ادامه به بیان تعلق و ارتباط تواریخ آل عثمان به تواریخ آل سلجوق می پردازد، سپس «ذکر تواریخ سلاطین سلجوقیه» را از سلطان عزالدین غالب کیکاوس (حکومت: ۶۰۰-۶۶۰ق) آغاز می کند و به صورت خیلی کوتاه شاهان سلجوقی را تا آل عثمان و عهد سلطان مراد برمی شمارد. «حکایت وزارت خیرالدین پاشا»، «پادشاهی سلطان بایزیدخان»، «ذکر پادشاه مرحوم و مغفور مسعود و مبرور سعید شهید سلطان محمدخان بن سلطان مراد خان طاب مثواه مجملا و مفصلا مثلاً»، «ذکر پادشاهی سلطان الاعظم و خاقان الافخم سلطان بایزیدخان خلدت خلافته» سایر عناوین کتاب است. در پایان نیز فهرست مطالب و فهرست اعلام قرار داده شده است.

فهیمة سیفی

توفیق: روزنامه‌نگار و مجموعه‌دار ایرانی در استانبول (به انضمام فهرست کتابخانه خصوصی او)، جواد بشری، تهران: وارقان، ۱۳۹۷، ۱۹۲ صفحه.

کتاب توفیق: روزنامه‌نگار و مجموعه‌دار ایرانی در استانبول را دکتر جواد بشری درباره سید محمد توفیق به رشته تحریر درآورده است. کتاب با پیشگفتاری از دکتر مجید غلامی جلیسه راجع به صنعت چاپ و ورود آن به عثمانی، و سپس مقدمه‌ای از مؤلف آغاز شده است. دکتر بشری بعد از مقدمه، شناختنامه‌ای از سید محمد توفیق ارائه

کرده است: سید محمد توفیق فردی ایرانی تبار و اصالتاً همدانی بود که احتمالاً در آسیای صغیر و به احتمال زیاد در بصره (که در آن عهد تحت سیطره عثمانی بود) متولد شد. او در یکی از نوشته‌هایش خود را «همدانی الاصل اسلامبولی المسکن» معرفی کرده است. پس از تحصیلات مقدماتی در بصره، مدتی به استانبول و سپس برای تکمیل تحصیلات خود به مصر رفت. پس از آن به استانبول بازگشت و در این شهر امتیاز روزنامه شمس را ثبت کرد و نیز اداره مدرسه ایرانیان در استانبول را به عهده گرفت. او یکی از افراد تأثیرگذار در فعالیت‌های ایرانیان مقیم استانبول بود. از جمله فعالیت‌های وی می‌توان به این موارد اشاره کرد: همکاری با سید حسن تبریزی معروف به شمس، در ساماندهی امور مربوط به انجمن سعادت؛ ارتباط با بعضی از اعضای کمیته ملیون (در برلن) که در استانبول حضور داشتند و مدیریت شعبه‌ای از این کمیته در استانبول؛ نقش عمده در نشر تعدادی از روزنامه‌های فارسی‌زبان و نیز ارتباط قلمی و فکری با افرادی چون کاظم‌زاده ایرانشهر (مدیر روزنامه ایرانشهر) در اروپا. از دیگر فعالیت‌های او می‌توان به جمع‌آوری کتب نفیس اعم از چاپی و خطی اشاره کرد (ص ۱۷-۲۸). بخش دیگر کتاب، به مبحث روزنامه‌نگاری توفیق می‌پردازد. بنا بر مطالب این بخش، تاریخ جراید فارسی‌زبانان ترکیه با نام توفیق پیوند خورده است. روزنامه‌نگاری فارسی در آسیای صغیر با چاپ ترکستان و اختر آغاز شد، ولی حضور فعال